

لَكُمْ
بَيْنَ
يَدَىْ
عَذَابٍ
شَدِيدٍ “Ben sizi şiddetli bir azaba karşı uyarıyorum.” Bu, belki de kalabalığın hiç beklediği bir şeydi, bocaladılar.
Resûlullah"a (sav) önce amcası Ebû Leheb karşı çıktı, sonra da diğerleri.
[\[1\]](#) Halbuki onlar çok iyi biliyorlardı ki Hz. Muhammed (sav), o güne kadar herhangi bir şekilde yalan söylememiştir ve o gün de yalan söylemiyordu. Zaten ona, “Yalan söylüyorsun.” da diyememişlerdi. Çünkü o, doğruluk timsaliydi, “Muhammedü"I-Emîn” idi. Sevgili Peygamberimiz, “emin” vasfıyla bilinip, doğruluğun müşahhas bir örneği olduğu gibi, onun temsil ettiği İslâm dini de bir erdem olarak doğruluğu benimsemiş ve teşvik etmiştir. İslâm dininde, Allah"a ve Peygamberi"ne inanarak özü sözü bir olanlar anlamında “sadıklar” için çeşitli mükâfatlar hazırlanmıştır. Zira imanla doğruluk arasındaki sıkı bağ, başta insanın Rabbine karşı sadık olmasını, O"nu tasdik etmesini, sonra da niyet ve eylemleriyle tutarlı ve doğru bir yol izlemesini gerektirmektedir. Ancak bu şekilde sırât-ı müstakîme yani dosdoğru yola ulaşılabilir. Bu nedenle söz ve davranışlarında dosdoğru olup yalandan kaçınmak, Hz. Peygamber"in en önemli özelliklerinden biri olduğu kadar müminlerin de en belirleyici vasfı hâline gelmiştir. Söz gelimi bir mümin hoşlanılmayan bazı özelliklere sahip olabilir, olaylar karşısında korkak tavırlar sergileyebilir ama onun yalancı biri olması asla kabul edilemez. Çünkü müminin kalbi, iman ve doğruluğun merkezi olmalıdır. Nasıl ki küfrün yuvalandığı bir kalpte iman, hıyanetin kök saldıdığı bir kalpte emanet bulunmazsa, yalanın kararttığı bir kalpte de doğruluk barınmaz. Zira Hz. Peygamber, لَا
يَجْتَمِعُ
الْإِيمَانُ
وَالْكُفْرُ
فِي قَلْبِ
امْرِئٍ
وَلَا
يَجْتَمِعُ
الصِّدْقُ
وَالْكَذِبُ
جَمِيعًا
وَلَا
تَجْتَمِعُ
الْخِيَانَةُ
وَالْأَمَانَةُ جَمِيعًا
 “Bir kişinin kalbinde aynı anda iman ile küfür, doğruluk ile yalancılık, hıyanet ile emanet bir arada bulunmaz.”[\[2\]](#) buyurmuş, يا
رسول الله هل
يكذب المؤمن
“Mümin yalan söyler mi?” sorusuna ise şu cevabı vermiştir:
لا يؤمن بالله

ولا باليوم
الآخر من إذا
حدث كذب “Konuştuğu zaman yalan
söyleyen kimse, Allah"a ve âhilet gününe (tam mânâsıyla)
inanmamıştır.”[3] İnsanın söz ve davranışlarında doğruluğu esas alıp yalandan
kaçınması hem dinâ/ahlâkî hem de dünyevî açıdan
gereklidir. Fert ve toplumun sağlıklı bir hayata sahip olması için insan ilişkilerinde yalandan
uzak durularak dürüstlüğün esas alınması gerekmektedir. Zira bir toplumda
yalan, dedikoduya, dedikodu da insanların birbirine karşı nefret beslemesine ve nihayetinde
düşmanlığa yol açar. İnsanların kamplara ayrıldığı ve düşmanlığın
hüküm sürdüğü bir ortamda ise emniyet içinde yaşamak
imkânsız hâle gelir. Dolayısıyla, bireysel ve toplumsal açıdan huzurlu olmak
için yalandan sakınmak önemlidir. Bu durum, bireylerin kendi iç tutarlılıklarını
sağlayarak vicdanen rahat olmaları için de gereklidir. Yalan, insan fitratına aykırı olduğu
için, günah kirinden uzak, saf bir mümin kalbi yalan söylenirken rahatsız
olur, doğruluk karşısında ise sükûnet bulur. Allah Resûlü bu durumu şu
sözlerle ifade etmiştir: دَعْ مَا
يَرِيبُكَ
إِلَى مَا لاَ
يَرِيبُكَ
فَإِنَّ
الصِّدْقَ
طُمَأْنِينَ
77;ٌ وَإِنَّ
الْكَذِبَ
رِيبَةٌ “Seni şüphelendireni
bırak, şüphelendirmeyene bak. Çünkü doğruluk kalbin
(tereddütsüz biçimde) huzura ermesidir. Yalancılık ise şüpheden
ibarettir.”[4] Bu sükûneti sağlamak adına insan konuştuğu zaman dikkatli
davranmalı, her düşündüğünü ve duyduğunu dile getirmede acele
etmemelidir. Aksi hâlide buna yalanın karışma ihtimali çok yüksektir. Allah
Resûlü (sav) insanları bu duruma düşmekten şu sözleri ile uyarmaktadır:
كَفَى
بِالْمَرْءِ
إِثْمًا أَنْ
يُحَدِّثَ
بِكُلِّ مَا
سَمِعَ “Her duyduğunu söylemesi kişiye
yalan olarak yeter!”[5] Söz ve davranışlarıyla ümmeti için “en
güzel örnek” olan Sevgili Peygamberimiz, kendisi yalandan uzak durduğu gibi,
müminlere de yalanı yasaklamış, yanında birisi yalan söylese o kişinin hemen tevbe
edip günahından arınmasını istemiştir. Çünkü Hz. Peygamber, yalan
söyleyen kişinin münafıklığın ü ç alâmetinden birini taşıdığını haber
vermektedir: آيَةُ
الْمُنَافِق
16; ثَلاَثٌ
إِذَا
حَدَّثَ

كَذَبَ ،
وَإِذَا
وَعَدَ
أَخْلَفَ ،
وَإِذَا
اؤْتُمِنَ
خَانَ “Münafiğın alâmeti
üçtür: Söz söylediği zaman yalan söyler, vaad ettiği vakit
sözünde durmaz, kendisine bir şey emanet edildiği zaman hıyanet eder.”[\[6\]](#)
 Bununla birlikte Efendimiz (sav) yalanın insan ilişkilerine verdiği zararı şöyle dile
getirmektedir: كَبُرَتْ
خِيَانَةً
أَنْ
تُحَدِّثَ
أَخَاكَ
حَدِيثًا
هُوَ لَكَ
بِهِ
مُصَدِّقٌ
وَأَنْتَ
لَهُ بِهِ
كَاذِبٌ “Bir konuda seni tasdik ettiği
(sana inandığı) hâide kardeşine yalan söylemen ne kadar büyük bir
ihanettir!”[\[7\]](#) Yalan konusunda çok hassas davranan Allah Resûlü, (sav)
insanları yalandan ve ona götürebilecek her türlü davranıştan
sakındır. Hatta bunlara, birçok kimsenin önemsemediği, çocuklara yalan
söylemeyi ve yalan söyleyerek şaka yapmayı da dâhil etmiştir. Nitekim bir
defasında Resûlullah (sav), bir annenin çocuğunu çağırıp,
دَعَتْنِى
أُمِّى
يَوْمًا
وَرَسُولُ
اللَّهِ صلى
الله عليه
وسلم قَاعِدٌ
فِى
بَيْتِنَا
فَقَالَتْ
هَا تَعَالَ
أُعْطِيكَ .
فَقَالَ
لَهَا
رَسُولُ
اللَّهِ صلى
الله عليه
وسلم « وَمَا
أَرَدْتِ
أَنْ

تُعْطِيهِ » .
قَالَتْ
أُعْطِيهِ
تَمْرًا .
فَقَالَ
لَهَا
رَسُولُ
اللَّهِ صلى
الله عليه
وسلم « أَمَا
إِنَّكِ لَوْ
لَمْ
تُعْطِيهِ
شَيْئًا
كُتِبَتْ
عَلَيْكِ
كِذْبَةٌ “Gel sana bir şey
vereceğim.” dediğini işitince kadına, “Ona ne vereceksin?” diye sormuş,
“Kuru hurma.” cevabını alınca da şöyle buyurmuştur: “Dikkatli ol, ona bir
şey vermemiş olsaydın, bu senin için bir yalan olarak yazılacaktı.”[\[8\]](#)
 Öte yandan Allah Resûü (sav), أَلاَ
وَإِيَّاكُم
18; وَالْكَذِبَ
فَإِنَّ
الْكَذِبَ
لاَ يَصْلُحُ
بِالْجِدِّ
وَلاَ
بِالْهَزْلِ
وَلاَ يَعِدِ
الرَّجُلُ
صَبِيَّهُ “Yalancılıktan
kaçının. Çünkü ister ciddi olsun, isterse şaka yollu olsun yalan
söylemek Müslüman"a yakışmaz.”[\[9\]](#) buyurarak konunun ne kadar
önemli olduğunu vurgulamıştır. O, doğru sözlük konusunda o kadar titizdir
ki, وَيْلٌ
لِلَّذِى
يُحَدِّثُ
فَيَكْذِبُ
لِيُضْحِكَ
بِهِ
الْقَوْمَ
وَيْلٌ لَهُ
وَيْلٌ لَهُ
“İnsanları güldürme için yalan söyleyen kimselere yazıklar
olsun.”[\[10\]](#) buyurarak, şaka yaparak da olsa bir insanın yalanı terk etmediği sürece
tam anlamıyla mümin olamayacağını haber vermiştir. Rabbini tasdik ederek böylece
hem kendisini yaratana, hem de tüm mahlûkata karşı dürüst davranma

وَقَوْلُ
الزُّورِ
وَشَهَادَةُ
الزُّورِ “İyi dinleyin bir de yalan söylemek ve yalan şahitlik yapmaktır.”[13] buyurmuştur. Bu sözü o kadar çok tekrarlamıştır ki, orada bulunan sahâbîlerden biri, Allah Resûlünün (sav) neredeyse hiç susmayacağını zannetmiştir. Dürüst davranmak ve doğruyu söylemek ticaret hayatının da en önemli ilkesidir. Bu yüzden Hz. Peygamber, müminlerin ticaret yaparken yalandan sakınmalarını şöyle öğütlemiştir:
الْبَيِّعَانِ
بِالْخِيَارِمَالَمْ
يَفْتَرِقَافَإ.ِنْ
صَدَقَا
وَبَيَّنَا
بُورِكَ فِى
بَيْعِهِمَا
وَإِنْ
كَذ.َبَا
وَكَتَمَا
مُحِقَ
بَرَكَةُ
بَيْعِهِمَا
“Eğer bir satıcı, doğru söyeler ve gerekli açıklamalarda bulunursa, alışverişi bereketlendirilir. Eğer yalan söyeler ve kusurları gizlerse, alışverişinin bereketi yok olur.”[14] Efendimiz (sav) bir gün Müslümanları ticaret yaparken görünce, “Ey tacirler!” diye seslenmiş, oradakiler kendisine dikkat kesilince de Allah"tan korkmayan ve doğruluktan ayrılan tacirlerin kıyamet gününde haddi aşan günahkârlar olarak diriltileceğini bildirmiştir. Resûlullah (sav), müminleri alışveriş esnasında yalan yere yemin etmekten de özellikle sakındırmış, Allah"ın kıyamet gününde, yalan yere yeminlerle malını satmaya çalışan kimselerin yüzüne bakmayacağını ve onlarla konuşmayacağını haber vermiştir. Allah Resûlü (sav), yalan söylemeyi yasakladığı gibi, yalan söyleyenlerin acı akibetlerini de bildirmektedir. O, cehennemlikler arasında yalancıları da sayarak yalanları dolayısıyla kıyamet günü yüzlerinin kapkara olacağını söylemiştir. Ayrıca Hz. Peygamber, yalancıların cehennemde ağır işkencelerle cezalandırıldığını rüyasında görüş ve söz konusu rüyasını ashâbına anlatarak onları bu gibi davranışlardan sakındırmıştır. Yalan, insanı dünyada ve âhirette çeşitli sıkıntılara sokmakta, bazı durumlarda söylenen yalan ise çok daha ağır sonuçlar doğurabilmektedir. Bunların başında Allah hakkında yalan söylemek gelir. Kimi insanlar, يَقُولُ
اللَّهُ
شَتَمَنِى
ابْنُ آدَمَ
وَمَا

يَنْبَغِى
لَهُ أَنْ
يَشْتِمَنِى
،
وَتَكَذَّبَ
06;ِى وَمَا
يَنْبَغِى
لَهُ ، أَمَّا
شَتْمُهُ
فَقَوْلُهُ
إِنَّ لِى
وَلَدًا .
وَأَمَّا
تَكْذِيبُهُ
فَقَوْلُهُ
لَيْسَ
يُعِيدُنِى
كَمَا
بَدَأَنِى “Allah
bizi ilk yarattığı gibi tekrar yaratamaz.”[\[15\]](#) diyerek Yaratan"ını yalanlamış, hatta
اِنَّ
اللّٰهَ لَا
يَغْفِرُ
اَنْ
يُشْرَكَ
بِه۪
وَيَغْفِرُ
مَا دُونَ
ذٰلِكَ
لِمَنْ
يَشَٓاءُۚ
وَمَنْ
يُشْرِكْ
بِاللّٰهِ
فَقَدِ
افْتَرٰٓى
اِثْمًا
عَظ۪يمًا Ona şirk koşarak iftirada
bulunmuştur. [\[16\]](#) Kur" ân-ı Kerîm, bu tür kimseleri,
اُنْظُرْ
كَيْفَ
يَفْتَرُونَ
عَلَى
اللّٰهِ
الْكَذِبَۜ
وَكَفٰى
بِه۪ٓ
اِثْمًا

gibi nakleden kimselerin de onu uyduranla aynı konumda olduğunu söyleyerek konunun ne kadar önemli olduğunu işaret etmiştir. Kişinin bazı durumlarda doğruyu söylemesi ¸eşitli sorunlarla karşılaşmasına neden olabilir. Böyle zamanlarda doğruyu söylemek zor olmakla birlikte, nihayetinde yalana başvurmadan dürüst davranan kişi kazanımlı ¸ıkar. Örneğin, Tebrik Seferi'ne hiçbir mazereti olmaksızın katılmayan, fakat menafıkların yaptığı gibi Resulullah'a (sav) ¸eşitli yalanlarla bahane uydurmayan Kâfirlik, Mürtedlik, Rabâia ve Hilâf b. Umeyye adındaki ¸ se¸kin sah¸nin d¸nyaları utan¸ ve ¸z¸nt¸lerinden dolayı başlarına yıkılmış, ama nihayetinde doğru söylemleri olmaları nedeniyle Allah'ın affına mazhar olmuşlardır. Doğru söyleyenler, d¸nya hayatında ge¸ici zararlara uğrasalar da nihayetinde olarak alınları ak olacak, ¸hirette ise cennetle mü¸fatlandırılacaklardır.

¸nk¸ Efendimiz,

اضْمَنُوا

لِي سِتًّا

مِنْ

أَنْفُسِكُمْ

أَضْمَنْ

لَكُمْ

الْجَنَّةَ

اصْدُقُوا

إِذَا

حَدَّثْتُمْ

وَأَوْفُوا

إِذَا

وَعَدْتُمْ

وَأَدُّوا

إِذَا

اؤْتُمِنْتُمْ

وَاحْفَظُوا

فُرُوجَكُمْ

وَغُضُّوا

أَبْصَارَكُمْ

وَكُفُّوا

أَيْدِيَكُمْ

“Siz bana altı şeyi garanti edin, ben de size cenneti garanti edeyim.” buyurmuş ve ilk sırada, “Konuştuğunuz zaman doğru söyleyin.”[\[22\]](#) ilkesini zikretmiştir.

Ayrıca Allah Resulü (sav) yalan söylemeyi terk edenlere cennetin ortasında bir köşke yapılacağını da müjdelemiştir. İslâm dini, söz ve davranışlarda doğruluğu esas almakla birlikte, başka bir ¸arenin kalmadığı, zararlı; birtakım durumlarda yalan söylemesine izin vermiştir. İnsanların arasını düzeltmek gibi, İslâm'ın önemli amaçları; hayırlı bir amaca sadece yalanla ulaşılabilecekse bu gibi durumlarda yalan caiz sayılmaktadır. Allah Resulü (sav)

لاَ يَحِلُّ

الْكَذِبُ

إِلاَّ فِى

ثَلاَثٍ

يُحَدِّثُ
الرَّجُلُ
امْرَأَتَهُ
لِيُرْضِيَهَا
وَالْكَذِبُ
فِى
الْحَرْبِ
وَالْكَذِبُ
لِيُصْلِحَ
بَيْنَ
النَّاسِ yalnızca
ü¸ durumda yalana izin vermiş, kişinin yuvasının huzurunu düşünerek
eşini memnun etmesi i¸in, küs olan insanları barıştırmak i¸in ve savaşta ordu
menfaati i¸in yalan söylenebileceğini haber vermiştir[23]. Hendek Savaşı"nda,
Müslüman olduğu kâfirler tarafından bilinmeyen Nuaym b. Mes" ûd,
düşman arasına fitne sokabilmek i¸in Resûlullah"tan (sav) yalan söylemek
hususunda izin istemiş, Allah Resûlü de (sav), “İstedğini söyle. Sen bu
konuda serbestsin.”[24] demiştir. Hz. Peygamber"ın yalan i¸in izin verdiği bu
istisnaî durumlarda iki zarardan daha hafif olanı tercih etme düşüncesi
bulunmaktadır. Hz. Peygamber, hayatı boyunca doğru yaşamış ve Müslümanların da
doğru sözlü insanlar olmasını arzu etmiştir. Resûlullah"ın (sav) her zaman
doğruyu söylediği onu tanıyan kâfirler tarafından bile ¸eşitli vesilelerle itiraf
edilmiştir. Her konuda olduğu gibi, “özü sözü bir” insan olma
hususunda da Resûlullah (sav) Müslümanlar i¸in güzel bir
örnedir. Allah Teâlâ"nın,
فَاسْتَقِمْ
كَمَٓا
اُمِرْتَ
وَمَنْ تَابَ
مَعَكَ وَلَا
تَطْغَوْاۜ
اِنَّهُ
بِمَا
تَعْمَلُونَ
بَص۪يرٌ “Emrolunduğun gibi
dosdoğru ol!”[25] emrine uyarak dosdoğru bir hayata sahip olan Sevgili
Peygamberimiz, inananlara da, قُلْ
آمَنْتُ
بِاللَّهِ
فَاسْتَقِمْ
“Allah"a inandım de, sonra dosdoğru ol!”[26] tavsiyesinde bulunarak yol
göstermiştir. Özü ve sözü bir olmak anlamında doğruluk, insanın
niyetinin söz ve eylemleriyle uyum i¸inde olmasını ifade etmektedir. Bu
özellikleri bünyesinde barındıran bir Müslüman dünyada ve
âhirette razı olunan bir kul hâline gelecek ve ebedî mutluluğu yakalayacaktır.
Bununla birlikte, nasıl yalan bütün kötülüklerin temeliyse, doğruluk ve
dürüstlük de insan vicdanını huzura kavuşturan, ruh dünyasını aydınlatan

ve geliřtiren her türlü iyilik ve güzelliklerin temelidir. Doğruluk temelini esas alan bir kişi bu temel üzerinde durduğu müddetçe razı olunan bir mümin olacak ve mükâfat olarak cennete girecektir. Nitekim Resûlullah (sav) da doğruluğun iyi bir kul olmaya, iyi kulluđun da kişiye cennete götüreceđinden hareketle müminleri řu sözlerle dođruluđa teşvik etmiştir:

عَلَيْكُمْ
بِالصِّدْقِ
فَإِنَّ
الصِّدْقَ
يَهْدِى
إِلَى
الْبِرِّ
وَإِنَّ
الْبِرَّ
يَهْدِى
إِلَى
الْجَنَّةِ
وَمَا
يَزَالُ
الرَّجُلُ
يَصْدُقُ
وَيَتَحَرَّ
09; الصِّدْقَ
حَتَّى
يُكْتَبَ
عِنْدَ
اللَّهِ
صِدِّيقًا
وَإِيَّاكُم
18; وَالْكَذِبَ
فَإِنَّ
الْكَذِبَ
يَهْدِى
إِلَى
الْفُجُورِ
وَإِنَّ
الْفُجُورَ
يَهْدِى
إِلَى
النَّارِ
وَمَا
يَزَالُ
الرَّجُلُ
يَكْذِبُ
وَيَتَحَرَّ
09; الْكَذِبَ
حَتَّى
يُكْتَبَ

عِنْدَ
اللَّهِ
كَذَّابًا “Doğruluktan ayrılmayın. Çünkü doğruluk (insanı) iyiliğe, iyilik de cennete götürür. Kişi devamlı doğru söyler ve doğruluktan ayrılmazsa Allah katında "doğru/sıddîk" olarak tescillenir. Yalandan sakının! Çünkü yalan (insanı) kötülüğe, kötülük de cehenneme götürür. Kişi devamlı yalan söyler, yalan peşinde koşarsa Allah katında "yalancı/kezzâb" olarak tescillenir.”[27] Hadislerle İslâm Cilt 3 Sayfa 393

[1] Buhârî, Tefsîr, (Şuarâ) 2 [2] İbn Hanbel, II, 349. [3] Müttakî el-Hindî, Kenzü’l-ummâl, III, 874. [4] Tirmizî, Sıfatü’l-kıyâme, 60. [5] Ebû Dâvûd, Edeb, 80. [6] Buhârî, Edeb, 69. [7] Ebû Dâvûd, Edeb, 71. [8] Ebû Dâvûd, Edeb, 80. [9] İbn Mâce, Sünnet, 7. [10] Ebû Dâvûd, Edeb, 80 [11] Tirmizî, îmân, 12 [12] Buhârî, Savm, 8. [13] Buhârî, Edeb, 6. [14] Nesâî, Büyû’, 4 [15] Buhârî, Bed’ü’l-halk, 1. [16] Nisâ, 4/48. [17] Nisâ, 4/50. [18] Yûnus, 10/17. [19] Kalem, 68/51. [20] Enbiyâ, 21/5. [21] Buhârî, Cenâiz, 33. [22] İbn Hanbel, V, 323. [23] Tirmizî, Birr, 26. [24] Vâkıdî, Meğâzî, II, 480-481. [25] Hûd, 11/112. [26] Müslim, îmân, 62. [27] Müslim, Birr, 105.

[islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)